

Valsts pārvaldes iekšējā audita sistēmas attīstības plāns 2025. – 2028. gadam

1. Kopsavilkums

Valsts pārvaldes iekšējā audita sistēmas attīstības plāns (turpmāk – Attīstības plāns) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka iekšējā audita sistēmas attīstības rīcības virzienus līdz 2028. gadam. Attīstības plāns ir izstrādāts, lai turpinātu pilnveidot iekšējā audita pakalpojumu, veicinātu iekšējo auditoru profesionālo izaugsmi, tādējādi paaugstinot ministriju un iestāžu (turpmāk – institūcija) iekšējā audita funkcijas brieduma līmeni.

Attīstības plāns ir izstrādāts pēc Finanšu ministrijas iniciatīvas. Finanšu ministrija ir atbildīga par valsts pārvaldes iekšējā audita politikas izstrādi, attīstību un ieviešanas uzraudzību.

Attīstības plāna izstrādes nepieciešamību sekmē vairākas mūsdienu globālās tendences un dažādi ārējie mainīgie faktori un būtiski riski, kas ietekmē valsts institūciju darbību, kā, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (turpmāk – IKT) attīstība, pāreja uz digitalizāciju un mākslīgā intelekta izmantošanu, pieaugošie kibernetiķi draudi, uzsvars uz publiskās integritātes nozīmīgumu, sociālās atbildības un ilgtspējas demonstrēšanu, virzība uz gudru, efektīvu un atvērtu pārvaldību, kā arī starptautiskās aktualitātes iekšējā audita labajā praksē/metodoloģijā un jaunas prasības iekšējā audita profesijai.

Atbilstoši Pašvaldību likumam¹ pašvaldībās ir jāizveido iekšējā audita sistēma pašvaldību iekšējās kontroles sistēmas darbības novērtēšanai. Ņemot vērā Finanšu ministrijas zināšanas un pieredzi iekšējā audita sistēmas attīstībā valsts pārvaldes institūcijās, tostarp metodiskajā vadībā un iekšējo auditoru profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanā, Finanšu ministrija Attīstības plāna ietvaros plāno arī īstenot pasākumus, lai sekmētu un atbalstītu iekšējā audita funkcijas ieviešanu un darbību pašvaldībās.

Iekšējā audita politikas mērķis ir turpmākajos četros gados turpināt attīstīt mūsdienīgu iekšējā audita funkciju valsts pārvaldes institūcijās un veicināt iekšējā audita funkcijas attīstību pašvaldībās, kas sekmē likumīgas, efektīvas, produktīvas, ētiskas un atbildīgas pārvaldības attīstību publiskajā sektorā. Lai sasniegtu šo mērķi, Attīstības plānā ir izvirzīti šādi rīcības virzieni:

Pievienotās vērtības palielināšana un iekšējās kontroles sistēmas stiprināšana	• Auditori sniedz pārlicību par iekšējās kontroles sistēmas darbības efektivitāti un vairo un aizsargā institūcijas vērtības
Iekšējā audita procesa efektivitātes celšana un augstas kvalitātes nodrošināšana	• Auditori strādā efektīvi un kvalitatīvi
Iekšējo auditoru profesionālās kompetences paaugstināšana	• Auditori ir augsta līmeņa profesionāļi un auditoriem var uzticēties
Iekšējā audita koordinācijas un starpinstitucionālās sadarbības veicināšana	• Auditori ir iekļauti profesionālajā tīklā
Atbalsts iekšējā audita sistēmas ieviešanai un attīstīšanai pašvaldībās	• Auditori veicina labu pārvaldību pašvaldībās

¹ Pašvaldību likuma 77.panta trešā daļa.

Attīstības plānā definētie rīcības virzieni sasauca ar Valsts pārvaldes modernizācijas plāna 2023. – 2027. gadam (turpmāk – Modernizācijas plāns) rīcības virzieniem “Vienota un efektīva valsts pārvalde” un “Cilvēkresursu attīstība”, kā arī valdības mērķiem par kvalitatīva, profesionāla, inovatīva, efektīva, uz rezultātiem orientēta publiskā sektora darbības attīstīšanu, tādejādi iekšējiem auditoriem savas kompetences ietvaros līdzdarbojoties valsts attīstības mērķu sasniegšanā.

Lai veicinātu vienotu izpratni par iekšējā audita lomu institūciju un pašvaldību pārvaldībā, Attīstības plāns skaidro iekšējā audita mērķi, pakalpojumu un uzdevumus, auditoru pamatvērtības un uzvedības principus.

Attīstības plāna izstrādē iesaistījās valsts pārvaldes institūciju iekšējā audita struktūrvienības, Valsts kanceleja, Valsts administrācijas skola, starptautiskās profesionālās biedrības “Iekšējo auditoru institūts” Latvijas nodaļas (turpmāk – Iekšējo auditoru institūts) biedri, kas apvieno iekšējā audita profesionāļus Latvijā, un Iekšējā audita padome, kuras sastāvā ir pārstāvji no Valsts kontroles, Latvijas Bankas, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Iekšējo auditoru institūta un starptautiskās profesionālās biedrības “Informācijas sistēmu audita un kontroles asociācija” (ISACA) Latvijas nodaļas.

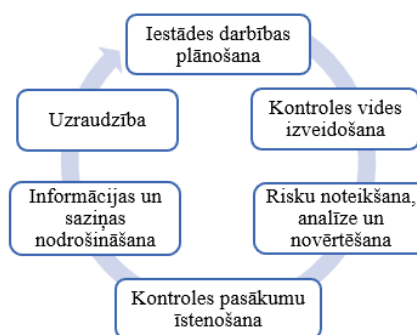
Par Attīstības plānā iekļauto pasākumu īstenošanu, darbības rezultātu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanu katra rīcības virziena ietvaros atbildīga ir Finanšu ministrija. Vienlaikus Attīstības plāna sekmīgai īstenošanai un plānoto kvalitatīvo un kvantitatīvo rezultātu sasniegšanai ir svarīga institūciju un pašvaldību vadītāju atbildība iekšējās kontroles sistēmas stiprināšanā un atbalsta nodrošināšanā iekšējā audita funkcijas attīstībai. Tāpat visā Attīstības plāna īstenošanas procesā tiek paredzēta sadarbība ar Valsts kanceleju, Valsts administrācijas skolu, Latvijas Pašvaldību savienību un citām valsts pārvaldes institūcijām, kā arī profesionālajām biedrībām “Iekšējo auditoru institūts” un “Informācijas sistēmu audita un kontroles asociācija” un ārvalstu ekspertiem iekšējā audita jomā.

Līdz 2026. gada 31. decembrim Finanšu ministrija izstrādās un iesniegs Ministru kabinetam (turpmāk – MK) informatīvo ziņojumu par Attīstības plāna ieviešanas progresu, bet līdz 2029. gada 31. decembrim Finanšu ministrija izstrādās un iesniegs MK informatīvo ziņojumu par plāna izpildi un ietekmes novērtējumu.

2. Esošās situācijas raksturojums

2.1. Iekšējās kontroles sistēma

Ikvienas institūcijas darbības pamats ir **iekšējās kontroles sistēma** (turpmāk – IKS) – vienots risku vadības, kontroles un pārvaldības pasākumu kopums (skatīt 1.attēlu).

1.attēls. Iekšējās kontroles sistēmas pamatelementi.

IKS uzdevums ir nodrošināt institūcijas mērķu sasniegšanu, efektīvu darbību, aktīvu aizsardzību, pārskatu ticamību un darbības atbilstību tiesību aktiem.² Iekšējais audits sniedz pārlicību par IKS darbību.

IKS pamatprasības ir noteiktas un IKS vidi veidojošie elementi ir definēti normatīvajā aktā par IKS tiešās pārvaldes iestādēs.³ Institūciju un pašvaldību vadītāji ir atbildīgi par atbilstošas, kvalitatīvas, efektīvas IKS izveidošanu, uzturēšanu, pārraudzīšanu un attīstīšanu.

Pēdējo gadu notikumi ir parādījuši, ka publiskajam sektoram aizvien vairāk jāpielāgojas pārmaiņām un jādāmā, kā sasniegt ilgtermiņa un stratēģiskos mērķus vidē, kurā pieaug nepastāvība, nenoteiktība un sarežģītība. Arī tendences starptautiskajā vidē liecina, ka uztvere, domāšana un skatījums uz risku vadību ir ļoti mainījies, atkārtoti uzsverot tās daudznozīmīgumu. Līdz ar to Finanšu ministrijas ieskatā institūcijās un pašvaldībās ir svarīgi attīstīt un iedzīvināt praktisku un pievienoto vērtību radošu **risku vadības sistēmu un veicināt pozitīvu un efektīvu risku vadības kultūru**. Savlaicīgi un kvalitatīvi identificējot un novērtējot riskus, ir iespējams noteikt atbilstošākas un efektīvākas iekšējās kontroles. Šāda pieeja veicina arī labas pārvaldības principu ievērošanu ikdienas darbībās, kā arī datus un risku izvērtējumā balstītu izsvērtu lēmumu pieņemšanu funkciju, uzdevumu, īstenojamo projektu un programmu līmenī.

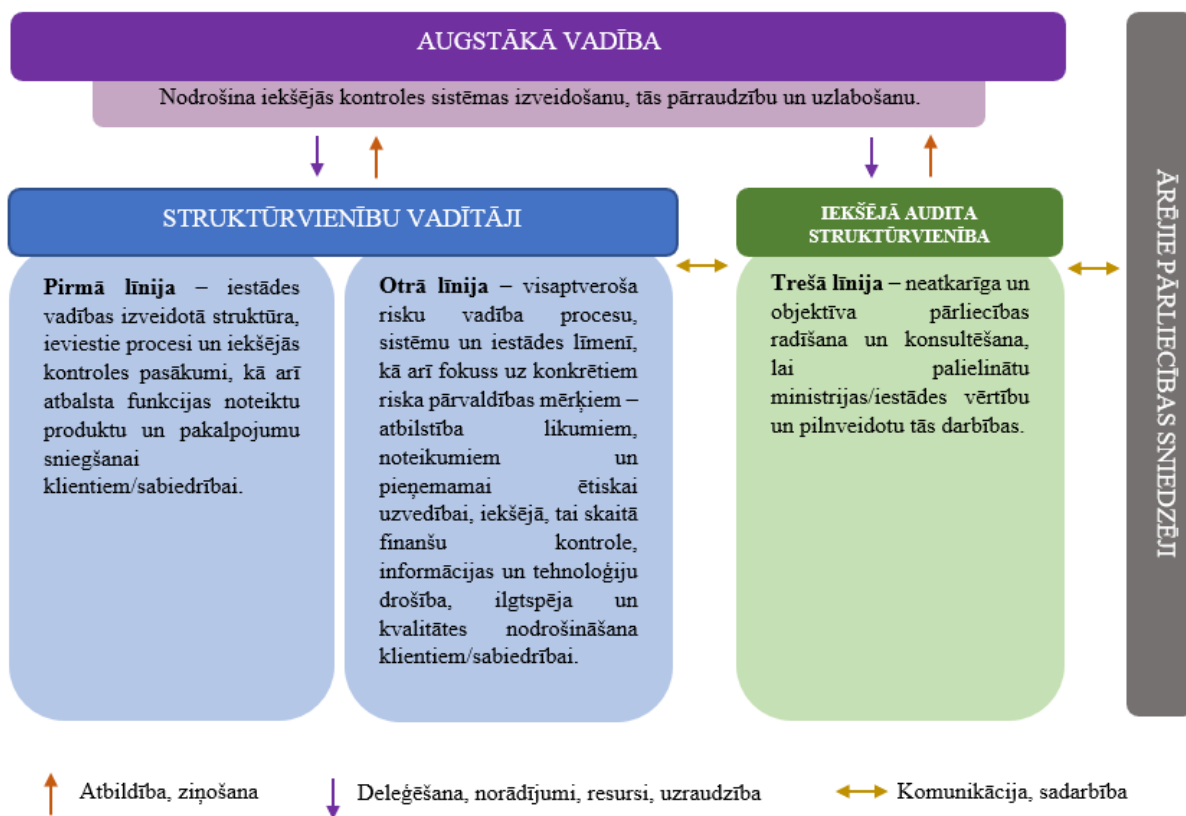
Lai sniegtu atbalstu institūcijām un pašvaldībām risku vadības sistēmas ieviešanā un attīstībā, pēc Finanšu ministrijas iniciatīvas 2023. gadā tika sagatavota Risku vadības ieviešanas rokasgrāmata un tās video materiāls, organizēti vairāki semināri un ap 40 individuālas konsultācijas ar mērķi sekmēt vienotu izpratni par risku vadības sistēmas elementiem, termiņiem, risku vadības nepieciešamību un ieguvumiem no tās, palīdzēt institūcijām un pašvaldībām izvēlēties funkcionalitātei, vajadzībām un iespējām piemērotu un visaptverošu risku vadības modeli, ar praktiskiem padomiem un piemēriem atbalstīt izvēlēta modeļa ieviešanu un sistemātisku pilnveidošanu.

Starptautiskā līmenī gan publiskajā, gan privātajā sektorā riski tiek pārvaldīti, pielietojot **Trīs līniju modeļa** konceptu⁴, kas skaidri iezīmē lomas un atbildību, sadarbības un informācijas plūsmu (skatīt 2.attēlu).

² Iekšējā audita likuma 1.pants.

³ Ministru kabineta 08.05.2012. noteikumu Nr.326 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmu tiešās pārvaldes iestādēs" 2.un 4. punkts.

⁴ Starptautiskās profesionālās biedrības "Iekšējo auditoru institūts" izstrādāts Trīs līniju modelis; [three-lines-model-updated-latvian.pdf \(theiia.org\)](https://theiia.org/model-updated-latvian.pdf)

2.attēls. Trīs līniju modelis.

Risku vadības funkcija ir otrā līnija, savukārt iekšējais audits kā trešā līnija neatkarīgi un objektīvi novērtē, gūst pārliecību un sniedz vadībai viedokli par ieviesto un īstenoto risku vadības, iekšējās kontroles un pārvaldības atbilstību un efektivitāti, proti, par pirmās un otrās līnijas darbības efektivitāti. Neieviesta un neefektīva risku vadība rada lielāku slodzi institūciju iekšējā audita struktūrvienībām identificēt, novērtēt un komunicēt riskus īstenojamo iekšējo auditu ietvaros.

Trīs līniju modelis jau ir atzīts vairākās Latvijas valsts kapitālsabiedrībās, un Finanšu ministrijas ieskatā ir svarīgi turpināt attīstīt šī modeļa konceptu publiskajā sektorā, jo tas palīdz noteikt struktūras un procesus, kas vislabāk veicina sasniegt mērķus, nodrošināt gudru un efektīvu pārvaldību un spēcīgu risku vadību.

Institūcijās šobrīd mērķtiecīgi tiek veidota risku vadības funkcija un ieviesta un attīstīta risku vadības sistēma. Institūcijām un pašvaldībām turpmākos gados ir jāuztur un jāattīsta jau ieviestie risku vadības pasākumi un, iespējams, jāplāno jaunas aktivitātes, lai risku vadība darbotos kā pārdomāta, mērķtiecīga, stabila un praktiska sistēma, proti:

- augstākās vadības iniciēta, atbalstīta un pārraudzīta;
- risku vadība integrēta iestādes kultūrā;
- skaidrs lomu, atbildības un pienākumu sadalījums;
- reglamentēta – skaidri principi, detalizēta metodoloģija, vienota valoda;
- visaptveroša, sistēmiska un koordinēta pieeja. Integrēta funkcijās/procesos, struktūrvienībās;
- komunikācija par riskiem – vertikāli un horizontāli;
- lēmumu pieņemšanā balstās uz analītisko riska informāciju;
- tiek pilnveidotas darbinieku kompetences risku vadības jomā;

- regulāra uzraudzība pār risku vadības sistēmas darbību;
- fokuss uz nākotni – nākotnes potenciālo problēmu risināšana/nepieļaušana.

Veiksmīgai **IKS attīstībai publiskajā sektorā būtisks priekšnoteikums ir mūsdienīgs regulējums**, tādejādi veicinot starptautiskajām tendencēm atbilstošas IKS attīstību vienoti (vienlīdzīgi) visās institūcijās un pašvaldībās. 2017.gadā OECD izstrādāja jaunus ieteikumus politiku veidotājiem saskaņotas un visaptverošas sabiedrības integritātes sistēmas izveidei un attīstīšanai.⁵ Kopš 2017.gada vairākas starptautiskās organizācijas ir aktualizējušas labās prakses prasības risku vadības ieviešanai un attīstīšanai, izdodot jaunus standartus un vadlīnijas, piemēram, COSO Uzņēmumu risku vadības ietvars – integrēšana ar stratēģiju un sniegumu (COSO Enterprise Risk Management Framework - Integrating with Strategy and Performance) (2017)⁶, ISO 31 000:2018 standarti⁷, Lielbritānijas Valsts kases izdotā Oranžā grāmata (The Orange Book) (2020/2023)⁸. 2023.gadā SIGMA sadarbībā ar OECD izstrādāja jaunus valsts pārvaldes principus, kas raksturo vērtības un uzvedību, ko iedzīvotāji un uzņēmumi sagaida no modernas valsts pārvaldes.⁹ Līdz ar to Finanšu ministrijas ieskatā ir būtiski aktualizēt kopš 2012.gada spēkā esošo nacionālo IKS regulatīvo ietvaru, ņemot vērā jaunākās starptautiskās tendences un Modernizācijas plāna mērķi un rīcības virzienus.

2.2. Iekšējā audita sistēma valsts pārvaldē

Iekšējā audita struktūrvienību mērķis institūciju pārvaldībā ir:

stiprināt institūcijas spēju radīt, aizsargāt un uzturēt tās vērtību, nodrošinot vadībai neatkarīgu, risku analīzē balstītu un objektīvu pārlicību un sniedzot padomus, skaidrojumus un prognozes.

Iekšējā audita struktūrvienības mērķi sasniedz, veicot uz risku novērtējumu balstītus **iekšējos auditus un sniedzot konsultācijas**. Tātad iekšējā audita struktūrvienību pakalpojums ir vērst uz neatkarīgas un objektīvas pārlicības sniegšanu, izpratnes veicināšanu un vērtības radīšanu institūcijai:

⁵ <https://www.oecd.org/gov/ethics/OECD-Recommendation-Public-Integrity.pdf>

⁶ https://www.coso.org/files/ugd/3059fc_61ea5985b03c4293960642fdce408eaa.pdf

⁷ <https://www.iso.org/standard/65694.html>

⁸

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6453acadc33b460012f5e6b8/HMT_Orange_Book_May_2023.pdf

⁹ <https://www.sigmaxweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023.pdf>

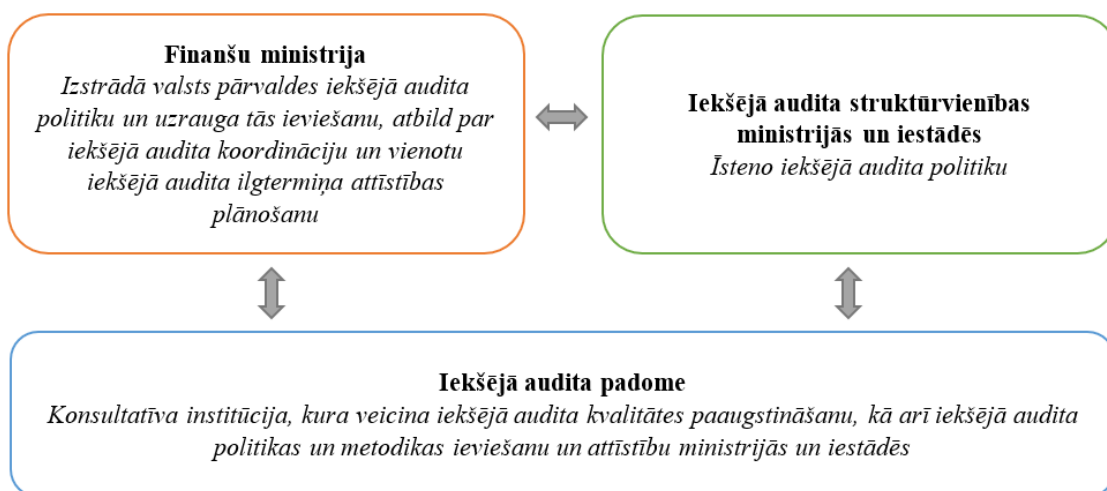

Iekšējais audits sniedz pārliecību par iestādes pārvaldības, risku vadības un kontroles procesiem, lai palīdzētu iestādei sasniegt tās stratēģiskos, darbības, finanšu un atbilstības mērķus.

Iekšējais audits ir katalizators iestādes efektivitātes un produktivitātes uzlabošanai, sniedzot ieskatu un ieteikumus, kas balstīti uz datu un procesu analīzi un novērtējumiem.

Apņemoties ievērot godīgumu un atbildību, iekšējais audits sniedz pievienoto vērtību iestādes struktūrām un augstākajai vadībai kā neatkarīgs objektīvu padomu avots.

Šodien valsts pārvaldes **iekšējā audita sistēmā** ir trīs dalībnieku grupas, un katrai ir sava loma, uzdevumi un atbildība iekšējā audita sistēmas darbībā un attīstībā. Starp šiem dalībniekiem pastāv regulāra informācijas aprīte un sadarbība (skatīt 3.attēlu):

3.attēls. Iekšējā audita sistēmā darbojošās dalībnieku grupas.

Iekšējā audita struktūrvienību veido Ministru prezidentam tieši padotajās institūcijās un ministrijās. Iekšējā audita sistēmu, tostarp, iekšējā audita struktūrvienības izveidošanas nepieciešamību padotības iestādēs, nosaka Ministru prezidents viņam tieši padotajās institūcijās un ministrs viņam padotajās institūcijās. 2024.gadā darbojas 22 iekšējā audita struktūrvienības, proti, 13 ministrijās¹⁰ un sešās padotībā esošajās iestādēs, Valsts kancelejā, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā un Finanšu izlūkošanas dienestā. Lielākoties iekšējā audita funkcija ir centralizēta nozares ministrijas līmenī, tomēr Finanšu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un Veselības ministrijas resorā joprojām atsevišķās padotības iestādēs ir saglabāta iekšējā audita funkcija, ņemot vērā iestāžu valstiski-sabiedrisko nozīmi, piešķirto vai pārvaldīšanā nodoto valsts budžeta līdzekļu apjomu u.c. kritērijus.

Iekšējā audita struktūrvienību darbības tvērums ir ievērojami plašs, jo to īstenotie pakalpojumi (iekšējie auditi un konsultācijas) aptver resora iestādes ar tām deleģētām funkcijām, uzdevumiem un to īstenošanai izveidotām struktūrām, procesiem un ieviestām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām. Līdz ar to visu iekšējā audita struktūrvienību darbību rezultāti veido viedokli par valsts pārvaldes institūciju darbības atbilstību, kvalitāti, profesionalitāti, efektivitāti un rezultativitāti.

Institūcijām pildot deleģētās funkcijas - izstrādājot politikas plānošanas dokumentus un tiesību aktus, sniedzot pakalpojumus, sabiedrība sagaida likumīgu, profesionālu, caurspīdīgu, ekonomisku, efektīvu un produktīvu institūciju darbību. Institūciju vadītājiem kopā ar gada pārskatu Valsts kasei (Finanšu ministrijai) ir jāiesniedz apliecinājums, tajā apstiprinot ne tikai gada pārskatā sniegtās informācijas patiesumu un pilnīgumu, bet arī visaptverošas un efektīvas iekšējās kontroles sistēmas izveidošanu un uzturēšanu. Iekšējais audits ir nozīmīgs neatkarīgs un objektīvs pārlicības sniedzējs institūcijas vadītājam par izveidotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstīgu, ekonomisku un efektīvu darbību un pamatojums apliecinājuma parakstīšanai.

Iekšējā audita jomu regulē **Iekšējā audita likums un uz tā pamati izdoti normatīvie akti:**

- Ministru kabineta 09.07.2013. noteikumi Nr.385 “Iekšējā audita veikšanas un novērtēšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr.238 “Iekšējo auditoru sertifikācijas kārtība”;
- Ministru kabineta 16.11.2010. noteikumi Nr.1047 “Iekšējā audita padomes nolikums”;
- Finanšu ministra 09.05.2024. rīkojums Nr.167 “Par Iekšējā audita padomes sastāvu”;
- Ministru kabineta rīkojumi par kopējām valsts pārvaldē auditējamām prioritātēm konkrētā gadā.

Vienlaikus iekšējā audita struktūrvienībām ir svarīgi sekot līdzi, pārņemt, pielāgot un ikdienā demonstrēt labāko starptautisko praksi un augstu profesionalitātes līmeni. Starptautiskā profesionālā biedrība “Iekšējo auditoru institūts” 2024.gadā ir publicējusi atjauninātu un pilnveidotu profesionālās prakses ietvaru, kas nosaka standartus, prasības, kritērijus, metodiku starptautiskā līmenī. Ņemot vērā, ka vairāki nacionālie tiesību akti iekšējā audita jomā tikai daļēji atbilst šī brīža pasaules tendencēm un labajai praksei, ir būtiski tos aktualizēt.

¹⁰ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija nodrošina iekšējā audita funkciju arī Klimata un enerģētikas ministrijai.

Lai iespējami efektīvi attīstītu iekšējā audita sistēmu valsts pārvaldē, ir veikta **SVID analīze** jeb apzinātas šī brīža stiprās un vājās puses, kā arī faktiskie vai iespējamie ārējie draudi un potenciālās – vēl neizmantotās iespējas:

STIPRĀS PUSES:

- Vienoti normatīvie akti (Likums, Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumi, vadlīnijas).
- Finanšu ministrijas organizētās diskusijas iekšējo auditoru savstarpējai komunikācijai, sniedzot konsultācijas un nodrošinot iespēju dalīties ar labāko praksi iekšējā auditā.
- Finanšu ministrijas organizētās tematiskās mācības iekšējiem auditoriem.
- Laba sadarbība ar Valsts kontroli, koordinējot informācijas apmaiņu revīzijās, kā arī sadarbojoties paralēlu auditu veikšanā vienas auditējamās sistēmas ietvaros, tādējādi sadalot darba pienākumus, veidojot paļaušanos.
- Ikgadējie ar MK rīkojumu noteiktie prioritārie auditi/konsultācijas valstiski svarīgās un aktuālās jomās.
- Vertikālo, horizontālo auditu veikšana, tostarp starpresoru līmenī tādā veidā ierobežojot/samazinot sistēmiskus trūkumus, procesu nesaskaņotību un sadrumstalotību.
- Uzkrāta pieredze un prakse efektivitātes aspektu vērtēšanā, IKT, interešu konflikta un korupcijas risku un to mazinošo iekšējo kontroļu novērtēšanā iekšējos auditos.
- Pieredzējuši un profesionāli vadītāji iekšējā audita struktūrvienībās.
- 67% sertificēti iekšējie auditori atbilstoši nacionālās sertifikācijas sistēmai.

VĀJĀS PUSES:

- Iekšējā audita jomu regulējošos normatīvajos aktos nav integrētas jaunākās tendences, starptautiskā labā prakse.
- Nepietiekami iekšējo auditoru resursi, lai novērtētu visas augsta un vidēja riska sistēmas iestādē/resorā.
- Finansējuma trūkums iekšējā audita politikas iniciatīvu īstenošanai.
- IKT zināšanu trūkums iekšējiem auditoriem.

IESPĒJAS:

- Popularizēt iekšējā audita lomu, celt atpazīstamību un reputāciju (iekšējā audita tēla “spodrināšana”).
- Attīstīt redzējumu par Finanšu ministriju kā publiskā sektora iekšējo auditoru kompetenču centru.
- Iekšējais audits – padomdevējs iestādes augstākajai vadībai stratēģisko mērķu sasniegšanai, neparedzētu incidentu un krīžu vadīšanai, risku mazināšanai vai nepieciešamo pārmaiņu veiksmīgai ieviešanai.
- Līdzdarboties ar Valsts kanceleju un citām kompetentām iestādēm IKS regulējuma attīstīšanai.
- Attīstīt institūcijās risku vadību, finanšu kontroli, atbilstības kontroli, IKT pārvaldību (2.līnija Trīs līniju modelī).
- Institūcijās ieviest ikgadēju IKS darbības pašnovērtējumu.
- Pilnveidot iekšējā audita normatīvo bāzi atbilstoši jaunākajai starptautiskajai praksei – attīstot proaktīvu risku-fokusētu audita pieeju, vienkāršojot, efektīvizējot un digitalizējot audita veikšanas un pārvaldības procesu.
- Iekšējo auditoru darba metožu pilnveidošana pilnīgas vai daļēji attālinātas auditēšanas apstākļos.
- Attīstīt efektivitātes/ lietderības auditu veikšanas metodoloģiju un praksi.
- Pilnveidot nacionālo valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmu.
- Ieviest atbilstošāku pieeju iekšējā audita struktūrvienību darbības kvalitātes periodiskai novērtēšanai.
- Attīstīt savstarpējās komunikācijas, tostarp zināšanu un pieredzes apmaiņas mehānismu starp iekšējiem auditoriem kā valsts pārvaldes līmenī, tā pašvaldību līmenī.

- Sadarbībā ar Valsts kanceleju un institūciju vadītājiem paaugstināt iekšējo auditoru atalgojumu pamatdarbības funkciju veicēju līmenī.
- Izveidot un attīstīt iekšējā audita funkciju pašvaldībās un publiskas personas kapitālsabiedrībās.
- Sadarboties ar Latvijas augstskolām, pilnveidojot studiju programmas par iekšējo auditu un organizējot vieslekcijas studentiem.
- Uzrunāt Latvijas augstskolu studentus strādāt vai praktizēt iekšējā audita jomā valsts pārvaldē.

DRAUDI:

- Nepietiekama vadības izpratne par efektīvu iekšējās kontroles sistēmu, labas pārvaldības principiem un visaptverošu, praktiski pielietojamu risku vadību.
- Ik gadu nemainīgi liels vakanto amata vietu skaits, auditoriem aizejot pensijā vai pārejot uz privāto sektoru un grūtības piesaistīt jaunus darbiniekus.
- Standartu un normatīvo aktu, kā arī ētikas principu neievērošana iekšējo auditoru darbā.
- Neparedzētas krīzes valsts vai starptautiskā līmenī, kas izmaina iedibināto pārvaldības modeli iestādēs un rada jaunus augstas nozīmes riskus.

Turpmākos gados, īstenojot Attīstības plānu:

- tiks uzturētas un attīstītas stiprās puses (priekšrocības);
- tiks plānoti un īstenoti pasākumi apzināto trūkumu (vājo pušu) mazināšanai vai novēršanai, ja iekšējā audita politikai tiks piešķirts nepieciešamais finansējums;
- pie pietiekamu resursu nodrošinājuma tiks izmantotas iespējas modernizēt, efektīvizēt valsts pārvaldes iekšējo auditu, ieviešot inovatīvus risinājumus un jaunāko labo praksi;
- atbilstoši ārējo risku novērtējumam tiks pilnveidota iekšējā audita metodoloģiskā bāze un organizēti iekšējo auditoru profesionālās kompetences paaugstināšanas pasākumi.

3. Iekšējā audita sistēmas attīstība

3.1. Stratēģiskais mērķis, vīzija, vērtības un uzvedība

Iekšējā audita politikas mērķis

Turpmākajos četros gados turpināt attīstīt mūsdienīgu iekšējā audita funkciju valsts pārvaldes institūcijās un veicināt iekšējā audita funkcijas attīstību pašvaldībās, kas sekmē likumīgas, efektīvas, produktīvas, ētiskas un atbildīgas pārvaldības attīstību publiskajā sektorā.

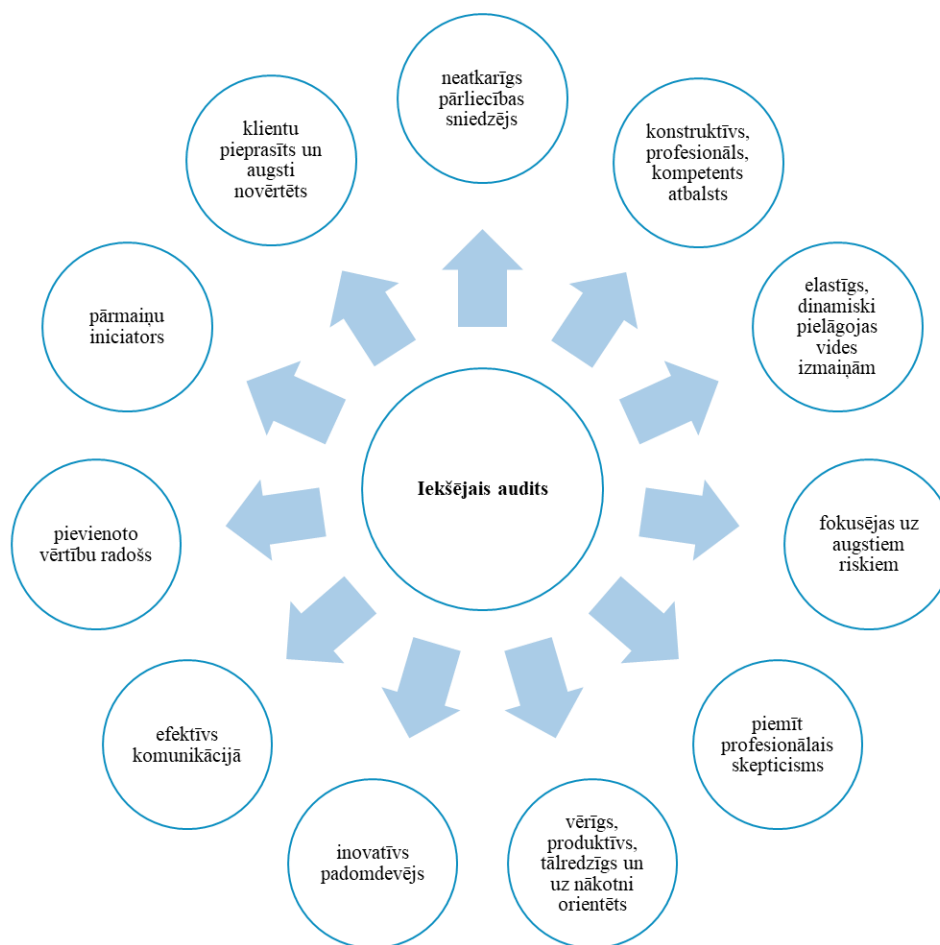
Iekšējā audita politikas mērķim pakārtoti apakšmērķi turpmākajos četros gados ir:

- veicināt ilgtspējīgu iekšējā audita funkciju institūcijās un pašvaldībās.
- turpināt attīstīt Finanšu ministriju kā publiskā sektora iekšējo auditoru kompetenču centru, kas metodoloģiski vada un konsultē iekšējā audita struktūrvienības, attīsta iekšējo auditoru kompetences un profesionalitāti, veido un uztur sadarbības un komunikācijas tīklu, kurā publiskā sektora iekšējie auditori savstarpēji dalās pieredzē un praksē, kā arī veido dialogu ar citiem pārliecības sniedzējiem un profesionālām biedrībām.

Vīzija

Kvalitatīva un profesionāla iekšējā audita pakalpojuma sniegšana, veicinot institūcijās labas pārvaldības, integritātes¹¹ un ilgtspējas principu ievērošanu, atbalstot institūciju stratēģisko mērķu sasniegšanu un sekmējot institūciju reputācijas un sabiedrības uzticēšanās paaugstināšanu.

Mūsdienīgs iekšējais audits ir daudzdimensiāls, ar plašāku redzesloku un fokusu uz aktualitātēm un būtiskajiem riskiem, vienlaikus īstenojot pamatlomu – sniegt neatkarīgu un objektīvu pārlicību/vērtējumu par IKS darbību (skatīt 4.attēlu).

4.attēls. Mūsdienīgs un progresīvs iekšējais audits.

Sagaidāmie politikas rezultāti¹²:

Politikas rezultāts 1: Ministriju un iestāžu iekšējā audita struktūrvienību pakalpojumi sniedz pievienoto vērtību institūciju vadītājiem.

Rezultatīvais rādītājs 1: Auditējamo un institūciju vadītāju apmierinātības vērtējums par iekšējā audita struktūrvienību darbību ir vidēji virs 3.5 punktiem 4 punktu sistēmā.

¹¹ Integritāte - uzvedība, ko raksturo morāles un ētikas principu ievērošana, tostarp godīguma un profesionālās drosmes demonstrēšana rīkoties, balstoties uz attiecīgajiem faktiem.

¹² Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji Attīstības plāna darbības beigās.

Rezultatīvais rādītājs 2: Vīrs 80% augsta riska auditējamo sistēmu noseɡums.

Rezultatīvais rādītājs 3: Ekonomiskuma, efektivitātes un lietderības aspekti vērtēti vidēji vismaz 75% gadā veiktajos institūciju iekšējos auditos.

Politikas rezultāts 2: Iekšējie auditori demonstrē augstu profesionalitāti un starptautiskajā labajā praksē balstītu darba sniegumu.

Rezultatīvais rādītājs 1: Institūcijās ir vīrs 60% iekšējo auditoru, kas ieguvuši valsts pārvaldes iekšējā auditora sertifikātu vai biedrības “Iekšējo auditoru institūts” atzītu profesionalitāti apliecinošu sertifikātu.

Rezultatīvais rādītājs 2: Institūciju iekšējā audita struktūrvienību darbības atbilstības, kvalitātes un efektivitātes saskaņā ar starptautisko labo praksi novērtējums ir vidēji 3 un augstāk punkti 4 punktu sistēmā.

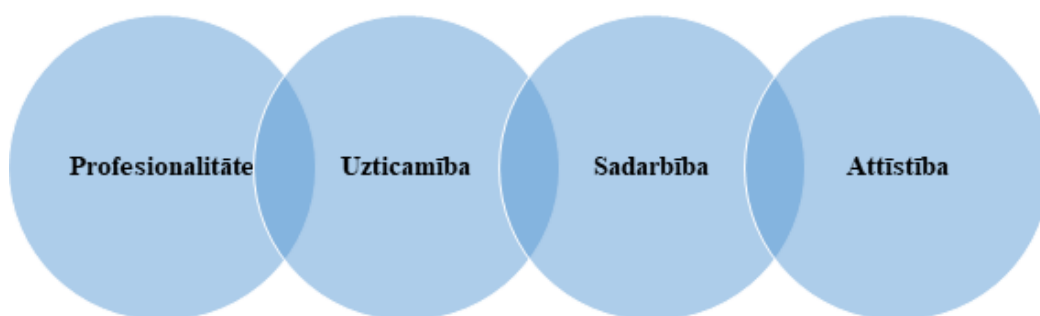
Politikas rezultāts 3: Pašvaldību iekšējā audita struktūrvienības darbojas un sniedz pievienoto vērtību pašvaldību vadītājiem.

Rezultatīvais rādītājs: Pašvaldību iekšējā audita struktūrvienības ir sasniegušas 2.brieduma līmeni (iekšējā audita funkcija ir izveidota, bet ir pilnveidojama, lai novērstu konstatētos būtiskos trūkumus).

Vērtības un kultūra

Lai sasniegtu briedumu, kas ietverts vīzijā un atspoguļots 4.attēlā, no valsts pārvaldes iekšējā audita struktūrvienībām ikdienas darbā tiek sagaidīta auditoru vērtību demonstrēšana un profesionāla sadarbība ar augstāko vadību, klientiem¹³ un kolēģiem.

Iekšējā audita vērtības ir:

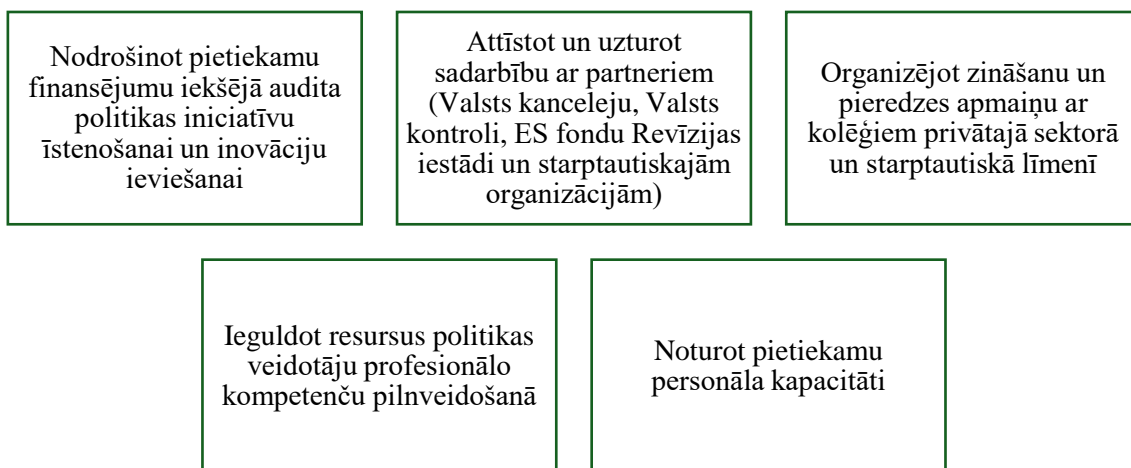
- Iekšējā audita pakalpojums ir vērst uz klientu vajadzībām. Auditori, izmantojot zināšanas, prasmes, iemaņas un pieredzi un ievērojot profesionālos un ētiskos standartus, sniedz kompetentu un kvalitatīvu pakalpojumu klientiem, nodrošinot viņu gaidītu un vajadzību sasniegšanu un pievienotās vērtības radīšanu.
- Auditori rīkojas neatkarīgi, objektīvi un atbildīgi, ir pārliecināti par savām spējām, prasmēm un lēmumiem, dara pareizas lietas pareizā veidā, bet vienlaikus pieņem/atzīst arī savas kļūdas kā mācīšanās sastāvdaļu. Tādejādi klienti tiek iedvesmoti uzticēties/paļauties uz iekšējo auditu.

¹³ Iekšējā audita struktūrvienības klients ir ministrijas valsts sekretārs un iestādes vadītājs, kam tieši padota iekšējā audita struktūrvienība, auditējamās struktūrvienības vadītājs vai auditējamās iestādes vadītājs.

- Auditori ciena un aizsargā personu privātumu un konfidenciālu informāciju un neizpauž informāciju bez atbilstoša pilnvarojuma, ja vien nav juridiska vai profesionāla pienākuma to darīt.
- Auditori ir patiesi un atklāti, sniedz konstruktīvus vērtējumu, padomus un viedokļus un neizvairās no neērtiem, sarežģītiem jautājumiem.
- Auditori ir pretimnākoši, vērsti uz cieņpilnu sadarbību un komandas darbu, savas zināšanas nododot tālāk.
- Auditori dalās ar padomiem, risinājumu variantiem, ieteikumiem klientiem, lai viņi varētu uzņemties iniciatīvu un pieņemt lēmumus problēmas atrisināšanai.
- Auditori ir motivēti mācīties un pilnveidoties, savā darbā ir analītiski, proaktīvi un uz nākotni orientēti, saskata iespējas inovatīviem, ambicioziem risinājumiem/pārmaiņām, tādejādi veicinot institūcijas darbības attīstību.
- Auditori atzīst un uzslavē pozitīvo ieguldījumu, veltot laiku, lai pateiktos kolēģiem par viņu centieniem.

Finanšu ministrija – iekšējo auditoru kompetenču centrs

Lai sasniegtu izvirzīto politikas mērķi un politikas rezultātus un īstenotu rīcības virzienu pasākumus, ir būtiski attīstīt Finanšu ministriju kā publiskā sektora iekšējo auditoru kompetenču centru ar profesionāli spēcīgu iekšējā audita politikas veidotāju komandu. Nākamajos četros gados tas būs panākams:

3.2. Institūciju un pašvaldību vadītāju loma iekšējā audita funkcijas attīstībā

Lai turpmākos četros gados īstenotu vīziju par modernu un progresīvu iekšējo auditu publiskajā sektorā, būtiska ir arī pastāvīga institūciju un pašvaldību vadītāju individuālā līdzdalība un iesaiste savas iekšējā audita funkcijas attīstībā paralēli Finanšu ministrijas īstenojamiem pasākumiem, lai iekšējā audita struktūrvienības sasniegtu iekšējā audita mērķus, sniegtu pievienoto vērtību un lai to pakalpojumi atbilstu gan nacionālo regulējumu prasībām, gan starptautiskajām tendencēm un labajai praksei.

Jaunie Starptautiskie iekšējā audita standarti¹⁴ īpaši akcentē augstākās vadības lomu, iesaisti, atbalsta sniegšanu un līderības nozīmi iekšējā audita funkcijas efektīvā īstenošanā. Komunikācijas un abpusēja dialoga starp augstāko vadību un iekšējā audita vadītāju nozīme ir uzsvērtā visos iekšējā audita darbības aspektos, piemēram, par institūcijas stratēģisko virzību, mērķiem un riskiem, iekšējā audita funkcijai nepieciešamajiem resursiem, kas ļautu pilnībā izmantot iekšējā audita pilnvaras, iekšējo auditoru profesionālo izaugsmi, kā arī iekšējā audita rezultātu komunikēšanā un audita ieteikumu ieviešanas nodrošināšanā un uzraudzībā.

3.3. Rīcības virzieni

1. Pievienotās vērtības palielināšana un iekšējās kontroles sistēmas stiprināšana

Esošā situācija

Iekšējā audita sistēmas pirmsākumos, īstenoto iekšējo auditu ietvaros uzmanība tika veltīta galvenokārt atbilstības aspektu novērtēšanai, turklāt iekšējā audita skatījums bija šaurs – pārvaldības un iekšējo kontroļu darbības novērtējums vienas institūcijas ietvaros.

Mūsdienās iekšējā audita struktūrvienības paplašina savu redzesloku, padziļina analītisko ieskatu, dažādo auditēšanas pieejas un pielieto mūsdienīgākas pārbaudes metodes un tehnoloģiskos rīkus. Iekšējā audita struktūrvienību pakalpojums ir dažādots, ņemot vērā institūcijās ieviestās IKS briedumu, sistēmas darbībā iesaistītās institūcijas, nozarē/jomā pastāvošās problēmas un riskus, institūciju stratēģiskos mērķus, iekšējā audita klienta/pasūtītāja gaidas no iekšējā audita:

Horizontālie auditi

Mērķis – pēc vienotas metodoloģijas novērtēt vadības vai atbalsta sistēmas/procesa darbību horizontāli vairākās iestādēs. Tiek identificētas kopīgas problēmas, apzināta labā prakse, iespēja novērtēt un salīdzināt sistēmas/procesa brieduma līmeni starp iestādēm, efektīvi tiek izmantoti iekšējā audita resursi.

Vertikālie auditi

Mērķis – novērtēt nozares politikas plānošanas, ieviešanas un uzraudzības procesu darbību viena resora ietvaros. Tiek iegūts visaptverošs konkrētas nozares politikas darbības vērtējums – apzināta izvirzīto politikas mērķu un sagaidāmo rezultātu sasniegšanas pakāpe, no mērķiem izrietošo pasākumu lietderība, atbilstība, kā arī tiek identificētas sistēmas problēmas.

Lietderības (efektivitātes) auditi

Mērķis – novērtēt iestādes vai programmas darbības efektivitāti (ekonomiskā efektivitāte) un produktivitāti (funkcionālā efektivitāte), ievērojot ekonomiskuma principus, rezultātā īstenojot darbības uzlabojumus.

¹⁴ https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/editable-versions/globalinternalauditstandards_2024january9_editable.pdf, stāsies spēkā no 2025.gada janvāra.

Funkciju auditi	Mērķis – izvērtēt iestāžu darbības funkcijas, rezultātā palielinot valsts pārvaldes efektivitāti, samazinot budžeta izdevumus un panākot to lietderīgu izmantošanu, kā arī saglabājot vai uzlabojot pakalpojumu kvalitāti.
Konsultatīvie pakalpojumi	Mērķis – saskaņā ar iekšējā audita klienta/konsultācijas pasūtītāja vēlmēm vai bažām, konsultējot, sniedzot padomu vai apmācot, uzlabot iestādes pārvaldības, riska vadības un kontroles procesus un palielināt to vērtību. Koncentrējot iekšējā audita resursus uz konkrētām problēmām/risināmiem jautājumiem, iestādes vadība operatīvi saņem ieteikumus vai risinājumu variantus uzlabojumiem, pārmaiņām, inovācijām.

Kopš 2011. gada pēc Finanšu ministrijas priekšlikuma **MK katru gadu nosaka kopējās valsts pārvaldē auditējamās prioritātes**. Šī ir pieeja kā visas iekšējā audita struktūrvienības valsts pārvaldē vienlaicīgi un pēc vienotiem kritērijiem auditē valstiski svarīgu vai aktuālu jomu. Vislielākais ieguvums no prioritāro auditu rezultātiem ir vienota kopaina, identificētas kopīgās problēmas un rasti nepieciešamie sistēmiskie risinājumi, kā arī iespēja dalīties un pārņemt labāko praksi. Par rezultātiem tiek informēts MK un par auditēto nozares politiku atbildīgā institūcija. Prioritāro auditu īstenošanas prakse tiks uzturēta arī nākotnē, jo horizontālais redzējums un novērtējums sniedz augstu pievienoto vērtību, strādājot pie vienotu mērķu sasniegšanas.

Lai veicinātu **starpresoru sadarbību iekšējo auditu jomā**, valsts pārvaldes iekšējā audita struktūrvienībām ar MK rīkojumiem vairākus gadus tiek uzdots nodrošināt savstarpēju sadarbību un pēc iespējas veidot starpresoru iekšējā audita komandas, auditējot tādu politiku, kura tiek plānota, īstenota un uzraudzīta mijiedarbībā ar citiem resoriem. Kopumā iekšējā audita struktūrvienības iekšējo auditu stratēģiskās plānošanas procesā ir pievērsušas uzmanību šādu jautājumu apzināšanai, tomēr praksē sadarbība notiek viena resora institūciju un kapitālsabiedrību, kurās attiecīgā ministrija ir valsts kapitāla daļu turētāja, iekšējā audita struktūrvienību ietvaros. Sasaistot ar Modernizācijas plāna rīcības virziena “Vienota un efektīva valsts pārvalde” vienu no pasākumiem – stiprināt starpinstitucionālo sadarbību, arī nākotnē tiks veicināta starpresoru auditu prakse.

Efektīva pārvaldība kā prioritāte ir iekļauta vairākos nacionālos attīstības plānošana dokumentos, līdz ar to **lietderības (efektivitātes) auditi** ir aktuāli un pieprasīti no institūciju vadītāju puses. Iekšējā audita struktūrvienību darbības rezultāti iepriekšējos gados liecina, ka auditos visvairāk vērtēta funkcionālā efektivitāte¹⁵, bet mazāk ekonomiskā efektivitāte¹⁶ un resursu izmaksu efektivitāte¹⁷. Nākotnē ir būtiski attīstīt lietderības (efektivitātes) auditu metodoloģiju un praksi, vienlaikus pilnveidojot auditoru zināšanas un iemaņas lietderības (efektivitātes) aspektu vērtēšanā. Ņemot vērā virzību uz sociālo atbildību un ilgtspēju institūciju

¹⁵ Funkcionālā efektivitāte - sagaidāmo vai sasniegto darbības rezultātu un izraudzīto alternatīvu atbilstība noteiktiem mērķiem.

¹⁶ Ekonomiskā efektivitāte - sagaidāmo vai sasniegto darbības rezultātu kvalitātes un kvantitātes attiecība pret ieguldītajiem resursiem un darbībām.

¹⁷ Resursu izmaksu efektivitāte - pakāpe, kādā ministrijas vai iestādes funkcijas sasniedz vēlamu rezultātu salīdzinājumā ar ieguldīto resursu izmaksām.

darbībā, kas nacionālā līmenī ir aprakstīta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam, lietderības (efektivitātes) auditos papildus tiks iekļauti ilgtspējas aspekti kā vērtēšanas kritēriji.

Iekšējā audita struktūrvienību īstenotie auditi un konsultācijas un to ietvaros sniegtie ieteikumi un padomi ne tikai veicina institūcijas IKS attīstību, bet arī rada pievienoto vērtību institūcijai, tādejādi palīdzot tai sasniegt augstākus veikspējas rādītājus. Iekšējie auditori sniedz pārlicību, vai ieviestā risku vadības pieeja un iekšējās kontroles aizsargā pret augstu risku iestāšanos un vai institūcijas ieviestie pasākumi aizsargā tās aktīvus un nodrošina likumīgu darbību. Iekšējie auditori, pārzinot institūcijas pārvaldības procesus, sniedz padomus, kā attīstīt ekonomisku, produktīvu, efektīvu un ētisku darbību, kā optimizēt procesus, mazināt administratīvo slogu un sekmēt sistēmiskās pārmaiņas un uzlabojumus. Sekojot līdzī starptautiskajām tendencēm, iekšējie auditori vērs uzmanību uz jauniem riskiem, labas pārvaldības aktualitātēm un jaunajām regulatīvajām prasībām. Ziņojot par auditu atklājumiem, iekšējie auditori palīdz institūcijas vadībai pieņemt atbilstošus lēmumus.

Efektīva pārvaldība nav attīstāma un nodrošināma, ja institūcijās vienlaikus netiek attīstīti IKS pamatelementi. Lai sniegtu atbalstu institūciju vadītājiem un veicinātu vienotu attīstību, ir nepieciešams izstrādāt mūsdienīgu **IKS regulatīvo un metodoloģisko ietvaru**, kurā iestrādāta pielāgota starptautiskā labā prakse, integrēti labas pārvaldības principi un pārskatatbildības aspekti. Tāpat nākotnē būtu jāapsver iespēja institūcijās veikt ikgadējos IKS darbības pašnovērtējumus. Pašnovērtējuma rezultāts un iekšējā audita struktūrvienības neatkarīgais novērtējums kalpotu kā pamatojums institūcijas publiskajā gada pārskatā iekļautajai informācijai par IKS darbību.

Sasniedzamais rezultāts

Institūcijās attīstīta mūsdienīga iekšējās kontroles sistēma, kas tiek adaptēta atbilstoši mainīgajai ārējai videi. Institūcijās veicināta stratēģisko mērķu un prioritāšu sasniegšana, attīstot likumīgu, racionālu, efektīvu un produktīvu pārvaldību. Paaugstināta izpratne par labu pārvaldību. Veicināta tādu vadības lēmumu pieņemšana, kas ir pamatoti ar savlaicīgiem, visaptverošiem un kvalitatīviem datu un risku izvērtējumiem. Sekmēta virzība uz “0 toleranci” pret korupciju, krāpšanu, interešu konfliktu un ētikas pārkāpumiem.

Virzībā uz sasniedzamo rezultātu ir būtiski turpināt veikt ne tikai jau par labu praksi atzītos valsts pārvaldes prioritāros auditus un starpresoru auditus, bet arī plānot jaunus pasākumus:

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs ¹⁸	Līdzatbildīgās institūcijas ¹⁹	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam) ²⁰
1.	Institūciju iekšējās kontroles sistēmas stiprināšana.	Pilnveidots regulējums (metodika) institūcijām iekšējās kontroles sistēmas izveidošanai, uzraudzībai un	Institūcijās vienota izpratne par likumīgu, racionālu, efektīvu un produktīvu darbību. Ne	Valsts kanceleja, Valsts administrācijas skola, Korupcijas novēršanas un	2026.gada otrais pusgads

¹⁸ Rezultatīvais rādītājs tiks mērīts pasākuma (pasākumu) izpildes beigās.

¹⁹ Līdzatbildīgās institūcijas darbības rezultāta sasniegšanai.

²⁰ Plānotais izpildes termiņš darbības rezultātam.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs ¹⁸	Līdzatbildīgās institūcijas ¹⁹	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam) ²⁰
		attīstīšanai atbilstoši mūsdienu starptautiskajai labajai praksei pārvaldībā, risku vadībā un iekšējā kontrolē.	mazāk kā 90% institūciju ievieš un uztur IKS pamatprasības.	apkaršanas birojs, Valsts kontrole	
		Organizētas mācības institūcijām par IKS nozīmi, pamatelementiem, sistēmas ieviešanu, uzturēšanu un pilnveidošanu.			2027.gada pirmais pusgads
2.	Lietderības (efektivitātes) auditu attīstīšana.	Izstrādātas vadlīnijas iekšējiem auditoriem lietderības (efektivitātes) auditu veikšanā, iekļaujot ilgtspējas vērtēšanas kritērijus.	Ekonomiskuma, efektivitātes un produktivitātes aspekti vērtēti vidēji 75-80% gadā plānotajos iekšējos auditos.	-	2025.gada otrais pusgads
		Organizētas mācības, pieredzes apmaiņas pasākumi iekšējiem auditoriem lietderības (efektivitātes) auditu veikšanas prakses un iemaņu attīstīšanai.	Iekšējos auditos tiek vērtēti ilgtspējas aspekti, un auditu skaits, kuros tie tiek vērtēti, pakāpeniski pieaug.		2028.gada otrais pusgads
		Iekšējā audita struktūrvienību gada plānos iekļauto auditu un konsultāciju ietvaros plānots novērtēt ekonomiskuma, efektivitātes, produktivitātes un ilgtspējas aspektus.		Ministrijas un iestādes	2028.gada otrais pusgads
3.	Pievienotās vērtības palielināšana institūcijai, sniedzot iekšējā audita pakalpojumus.	Sagatavoti grozījumi Iekšējā audita likumā.	100% augsta riska jomas ir auditētas.	-	2025.gada otrais pusgads
		Izstrādāts jauns normatīvais regulējums, kas nosaka iekšējā audita darba	Iekšējā audita ieteikumi ir vērsti uz procesu efektivizēšanu un optimizēšanu,	-	2026.gada pirmais pusgads

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs ¹⁸	Līdzatbildīgās institūcijas ¹⁹	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam) ²⁰
		organizācijas, iekšējā audita un konsultatīvo pakalpojumu veikšanas kārtību.	administratīvā sloga mazināšanu un veicina orientāciju uz sasniedzamo rezultātu.		

2. Iekšējā audita procesa efektivitātes celšana un augstas kvalitātes nodrošināšana

Esošā situācija

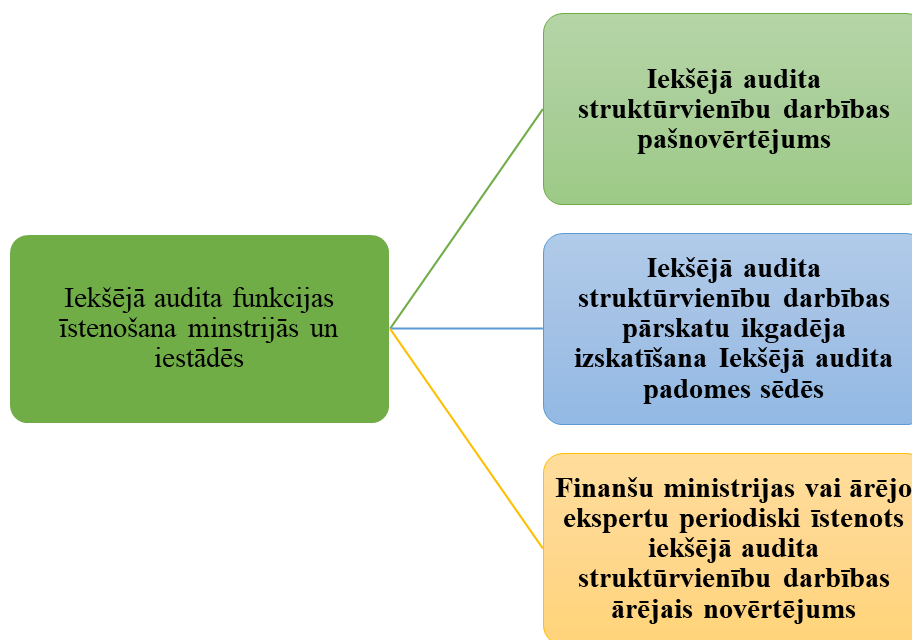
Iekšējā audita struktūrvienību darbības plānošanas, iekšējo auditu un konsultāciju veikšanas metodoloģiju, atskaitīšanās par darbības rezultātiem kārtību, kā arī iekšējā audita struktūrvienību darbības novērtēšanas sistēmu reglamentē 2013.gadā pieņemtie MK noteikumi²¹. Regulējums paredz visas auditējamās sistēmas (audita vidi)²² izauditēt piecos gados, kas ministriju iekšējā audita struktūrvienībām, kuru darba apjomā ir 5 un vairāk resora institūcijas un audita vidi veido vairāk kā 10 auditējamās sistēmas, turklāt ar ierobežotiem personālrեսursiem, rada risku nenoauditēt visas augstas un vidējas prioritātes (riskā) sistēmas.

2024.gada janvārī starptautiskā profesionālā biedrība “Iekšējo auditoru institūts” publicēja pilnveidotus starptautiskos iekšējā audita standartus, kas stāsies spēkā 2025.gada janvārī. Šie standarti nosaka prasības, kritērijus un starptautiski atzītu labo praksi iekšējā audita funkcijas īstenošanā un augstāko profesionalitātes līmeni iekšējo auditoru zināšanām, iemaņām, uzvedībai un komunikācijai. Šobrīd **nacionālie tiesību akti iekšējā audita jomā** tikai daļēji atbilst šī brīža pasaules tendencēm un starptautiskajai praksei, tāpēc ir būtiski tos aktualizēt, lai institūciju iekšējā audita struktūrvienības pilnveidotu savas procedūras un nākotnē sniegtu kvalitatīvu, efektīvu, profesionālu un mūsdienīgu pakalpojumu.

Starptautiskie standarti un nacionālie tiesību akti iekšējā audita jomā nosaka, ka iekšējā audita struktūrvienības vadītājam ir jāizveido un jāuztur **kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas programma**, tostarp jānodrošina neatkarīgs iekšējā audita struktūrvienības darbības ārējais novērtējums reizi piecos gados. Šobrīd ieviestā iekšējā audita struktūrvienību darbības atbilstības un kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas sistēma ietver trīs līmeņu novērtēšanu:

²¹ Ministru kabineta 09.07.2013. noteikumi Nr.385 “Iekšējā audita veikšanas un novērtēšanas kārtība”.

²² Auditējamās sistēmas tiek definētas atbilstoši institūcijai deleģētajām pamatdarbības funkcijām, politikām un institūcijas vadības un atbalsta funkcijām.

Saskaņā ar deleģējumu Iekšējā audita likumā Finanšu ministrija vismaz reizi piecos gados novērtēja institūcijās izveidoto iekšējā audita struktūrvienību darbību, lai izvērtētu to darbības efektivitāti, atbilstību iekšējo auditu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, labākajai praksei iekšējā audita jomā. Ņemot vērā ierobežotos Finanšu ministrija resursus un, būtiskāk, lai attīstītu iekšējā audita struktūrvienību darba kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas sistēmu, 2022.-2023. gadā Finanšu ministrija īstenoja jaunu pieeju – iekšējā audita struktūrvienību veikta darbības pašnovērtējuma rezultātu centralizēta izskatīšana un apstiprināšana no neatkarīga ārējā novērtētāja puses. Rezultāti sniedza vērtējumu par iekšējā audita struktūrvienību brieduma līmeni, kā arī ļāva izdarīt secinājumus par iekšējā audita struktūrvienību darbības atbilstību starptautiskajiem iekšējā audita standartiem. Jaunās pieejas priekšrocības bija atbilstoši kvalificētu ārējo ekspertu iesaiste, novērtēšanas veikšana visās iekšējā audita struktūrvienībās īsā laika periodā un ekspertu sniegti priekšlikumi iekšējā audita sistēmas attīstībai un sistēmisku trūkumu novēršanai iekšējā audita struktūrvienībās. Balstoties uz šī pilotprojekta īstenošanas rezultātiem, nākamajos gados ir svarīgi pārskatīt un pilnveidot iekšējā audita struktūrvienību darbības ārējās novērtēšanas regulējumu un metodiku. Lai veiktu iekšējā audita struktūrvienību darbības ārējo novērtējumu atbilstoši starptautisko standartu prasībām, svarīgi ir paredzēt valsts budžeta finansējumu šāda ārpakalpojuma iegādei ne vēlāk kā 2028.gadā.

Lai nodrošinātu savlaicīgu, pietiekamu, kvalitatīvu audita pakalpojumu, ļoti liela nozīme ir institūciju **iekšējā audita struktūrvienību kapacitātei**. To negatīvi ietekmē trīs faktori – iekšējo auditoru amata vietu likvidēšana, vakanto amata vietu veidošanās un nepietiekamas speciālās, profesionālās zināšanas, prasmes un pieredze. Laikā no 2008.gada līdz 2020.gadam valsts pārvaldē notika ievērojams iekšējo auditoru skaita samazinājums, jo tika īstenoti vairāki valdības noteiktie optimizācijas pasākumi, piemēram, pilnīga vai daļēja iekšējā audita funkcijas centralizācija ministriju līmenī, nodarbināto skaita samazināšana valsts pārvaldē, īstenojot Valsts pārvaldes reformu plāna 2020 pasākumus. 2023.gadā iekšējā audita profesijā tiešās

pārvaldes institūcijās strādāja 76 nodarbinātie, kas ir tikai 0,18% no kopumā valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbināto personu skaita – 41 589 nodarbinātie²³.

Pēdējos gados iekšējo auditoru amata vietu skaits ir stabils, tomēr vakanto amata vietu skaits saglabājas 9 – 11% apmērā katru gadu²⁴.

Salīdzinot institūciju atbildībā esošo funkciju, politiku un uzdevumu apjomu, kā arī budžeta apjoma un izpildes datus ar iekšējā audita struktūrvienību darbinieku skaitu, var secināt, ka iekšējā audita personāla apjoms šobrīd nav proporcionāls esošajam iekšējā audita struktūrvienību darba apjomam. Pastāv risks, ka ar samazinātiem resursiem iekšējie auditi netiks veikti visās augsta riska jomās un vadībai tiks novēloti ziņots par iekšējās kontroles sistēmas nepilnībām. Līdz ar to nākotnē ir jāveic padziļināta izpēte, kā arī jāapzina citu valstu prakse, lai noteiktu minimālo (un arī optimālo) auditoru amata vietu skaitu iekšējā audita struktūrvienībās, tādējādi nodrošinot profesionālas un efektīvas iekšējā audita sistēmas ilgtspēju valsts pārvaldē. Lai nodrošinātu kvalitatīvu iekšējā audita funkcijas īstenošanu, labā prakse nosaka mazā iekšējā audita struktūrvienībā izveidot vismaz divas amata vietas.

Lai mazinātu personāla mainības risku iekšējā audita struktūrvienībās un motivētu lojālos darbiniekus palikt valsts pārvaldes iekšējā audita sistēmā, pēc Finanšu ministrijas priekšlikuma valsts pārvaldes jaunās atlīdzības sistēmas ietvaros tika mainītas iekšējo auditoru saimes (18.saime) amatu klasificēšanas prasības, kā rezultātā dodot iespēju pieredzējušiem, kvalificētiem vecākajiem iekšējiem auditoriem-ekspertiem un iekšējā audita struktūrvienību vadītājiem noteikt augstāku/ motivējošāku atalgojumu²⁵. Valsts pārvaldes institūciju vadītāju atbildība ir vienotās atlīdzības sistēmas regulējumu piemērošana.

Iekšējā audita padome šobrīd īsteno lielā mērā uzraudzības funkciju pār institūciju iekšējā audita struktūrvienību darbību un tās rezultātiem. Padomē esošo iekšējā audita jomas profesionāļu kompetences un pieredzi vairāk jānovirza publiskā sektora iekšējā audita sistēmas attīstības veicināšanā. Līdz ar to nākotnē ir jāaktualizē padomes darbības regulējums.

Sasniedzamais rezultāts

Iekšējā audita struktūrvienības palielina darbības efektivitāti un rezultativitāti un nodrošina elastīgu darbības plānošanu un pakalpojuma sniegšanu, pielāgojoties ārējās un institūcijas iekšējās vides izmaiņām un aktualitātēm. Iekšējā audita struktūrvienības veicina institūciju stratēģisko mērķu sasniegšanu, auditos fokusējoties uz augsta riska jomām (augstākajiem riskiem) institūcijā. Iekšējā audita klienti saņem kvalitatīvu un savlaicīgu pakalpojumu.

²³ Avots: <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/valsts-parvaldes-iestazu-amatu-un-nodarbinato-statistika/resource/de7e04ef-6f2d-4813-8fb9-6e7ed8156f60>

²⁴ Avots: Pārskati par iekšējā audita sistēmas darbību: <https://www.fm.gov.lv/lv/parskati>

²⁵ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums, Ministru kabineta 26.04.2022. noteikumi Nr.262 “Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs, amatu klasifikācijas un amatu apraksta izstrādāšanas kārtība”.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
1.	Iekšējā audita struktūrvienību darbības kvalitātes, efektivitātes un rezultativitātes paaugstināšana.	Sagatavoti grozījumi Iekšējā audita likumā.	Normatīvie akti atbilst starptautiskajai labajai praksei. Iekšējā audita struktūrvienības pilnveido/aktualizē iekšējās procedūras/kārtības.	-	2025.gada otrais pusgads
		Izstrādāts jauns normatīvais regulējums, kas nosaka iekšējā audita darba organizācijas, iekšējā audita un konsultatīvo pakalpojumu veikšanas kārtību.	Iekšējā audita struktūrvienību gada plāna izpilde ir vismaz 80%. 100% augsta riska jomas ir auditētas. Iekšējā audita klientu apmierinātības vērtējums par iekšējā audita	-	2026.gada pirmais pusgads
		Organizētas mācības iekšējiem auditoriem par jaunajām normām iekšējā audita struktūrvienības darbības plānošanā, atskaitīšanās par rezultātiem un iekšējo auditu un konsultāciju veikšanā.	struktūrvienības darbību ir virs 3 punktiem (no maksimāli 4 punktiem). Iekšējā audita struktūrvienību darbības atbilstības ārējais novērtējums ir virs 3 punktiem (no maksimāli 4 punktiem).	-	2026.gada pirmais pusgads
		Izveidota un uzturēta e-bibliotēka, piedāvājot iekšējā audita struktūrvienībām nodērogu profesionālo informāciju.	Vienkopus uzkrāta un regulāri aktualizēta informācija ar iekšējā audita struktūrvienībām ikdienas darbā nozīmīgām labās prakses vadlīnijām, mācību prezentācijām, darba dokumentiem u.c. materiāliem.	-	2028.gada otrais pusgads

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
		Izstrādāts jauns normatīvais regulējums, kas nosaka iekšējā audita struktūrvienību darbības novērtēšanas kārtību.	Pilnveidots mehānisms iekšējā audita politikas mērķa un rīcības virzienu sasniegšanas progresa mērīšanai.	-	2026.gada pirmais pusgads
		Veikts iekšējā audita struktūrvienību darbības ārējais novērtējums.		-	2028.gada otrais pusgads
		Pilnveidots Iekšējā audita padomes darbības normatīvais regulējums.	Efektivizēts Iekšējā audita padomes darbs un palielināta ārējo ekspertu iesaiste iekšējā audita sistēmas attīstībā.	-	2025.gada otrais pusgads
		Iekšējā audita struktūrvienībās digitalizēts iekšējo auditu un konsultatīvo pakalpojumu īstenošanas process.	Efektīvāka iekšējā audita resursu izmantošana.	Ministrijas un iestādes	2028.gada otrais pusgads
2.	Ilgtspējīgas iekšējā audita funkcijas nodrošināšana.	Sagatavots izvērtējums un priekšlikumi minimālam un optimālam iekšējo auditoru amata vietu skaitam iekšējā audita struktūrvienībās.	Iekšējā audita struktūrvienību personālrեսursi ir proporcionāli šo struktūrvienību darba apjomam, turklāt katrā institūcijā iekšējā audita funkcijas īstenošanai piešķirtas ne mazāk kā divas amata vietas.	Valsts kanceleja	2026.gada pirmais pusgads
		Veidota un uzturēta sadarbība ar Latvijas augstskolām.	Uzturēta atbilstoša un pietiekama personāla kapacitāte iekšējā audita struktūrvienībās.	Ministrijas un iestādes	2025.gada otrais pusgads

3. Iekšējo auditoru profesionālās kompetences paaugstināšana

Esošā situācija

Saskaņā ar Iekšējā audita likuma 10.pantā noteikto uzdevumu Finanšu ministrija koordinē iekšējo auditoru mācības un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu. Ņemot vērā, ka iekšējā audita profesija ir saistīta ar aizvien lielākiem izaicinājumiem, ko nosaka plašais audita darba apjoms, izmaiņu temps risku vidē un tehnoloģiju progress, nepieciešamo profesionālo kompetenču un zināšanu apjoma prasības katram iekšējam auditoram pieaug. Tāpēc iekšējo auditoru profesionālo kompetenču uzturēšana ir jānodrošina pastāvīgi un iekšējā audita tehnika jāpilnveido nepārtraukti. Iekšējā audita funkcijas pievienotā vērtība, sniedzot profesionālus ieteikumus valsts pārvaldes attīstībai, tiek augsti novērtēta.

Lai ieviestu sistemātisku, uz kopējiem principiem balstītu iekšējo auditoru kompetenču novērtēšanas pieeju un mērķtiecīgi plānotu un piedāvātu iekšējiem auditoriem atbilstoši viņu amata līmenim un pienākumiem piemērotas mācības, 2022.gadā Eiropas Sociālā fonda projekta Nr.3.4.2.0/15/I/001 “Valsts pārvaldes cilvēkresursu profesionālā pilnveide labāka regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta jomā” ietvaros, Finanšu ministrijai, ārējiem ekspertiem un iekšējā audita struktūrvienību vadītājiem kopīgi sadarbojoties, tika izstrādāts **valsts pārvaldes iekšējo auditoru profesionālo kompetenču ietvars**. Tajā tika integrēts starptautiskās biedrības “Iekšējo auditoru institūts” izstrādātais kompetenču modelis un citu valstu labā prakse, tādejādi reprezentējot zināšanu, prasmju un iemaņu prasības mūsdienīgam iekšējam auditam. Nākotnē ir būtiski praksē iedzīvināt jauno iekšējo auditoru profesionālo kompetenču novērtēšanas sistēmu un, balstoties uz tās rezultātiem, plānot **kompetenču attīstības pasākumus** – specializētas mācības, zināšanu un pieredzes apmaiņas diskusijas. Būtiski ir arī turpmāk attīstīt līdz šim veiksmīgi uzsākto sadarbību ar profesionālās biedrības “Iekšējo auditoru institūts” Latvijas nodaļu, profesionālās biedrības “Informācijas sistēmu audita un kontroles asociācija” (ISACA) Latvijas nodaļu, Valsts kontroli, Valsts kanceleju un Valsts administrācijas skolu, lai veicinātu valsts pārvaldes iekšējā audita profesijas izaugsmi. Specializēto mācību organizēšana iekšējiem auditoriem un sadarbības veicināšana ar kolēģiem būs pastāvīgs uzdevums visā Attīstības plāna īstenošanas procesā.

Pēdējos gados arvien vairāk institūciju procesi tiek pārnesti un attīstīti IKT vidē, tiek izmantots mākslīgais intelekts, līdz ar to ir paplašinājies IKT risku un kiberdrošības draudu kopums. Lai gan iekšējā audita struktūrvienības auditē **IKT pārvaldības** procesus, tomēr vērojams, ka iekšējiem auditoriem nav pietiekami augstā līmenī attīstītas profesionālās kompetences IKT risku un kontroļu novērtēšanā. Finanšu ministrijas ieskatā ir būtiski iekšējā audita struktūrvienībās attīstīt iekšējo auditoru kompetenci IKT jomā un pilnveidot iekšējo auditoru kompetenci IKT auditu veikšanā.

Lai apliecinātu profesionālo kompetenci iekšējā audita jomā, Latvijā ir ieviesta **nacionālā valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēma**, un par tās darbības pārraudzību ir atbildīga Finanšu ministrija. Šobrīd sadarbības partneris sertifikācijas organizēšanā ir Valsts administrācijas skola.²⁶ Paralēli pastāv arī starptautiskā iekšējo auditoru sertifikācijas sistēma, kuru veido, attīstīta un starptautiski atpazīstamus sertifikātus izsniedz profesionālā biedrība “Iekšējo auditoru institūts”. Iekšējā audita likums šobrīd nosaka, ka iekšējā audita

²⁶ Saskaņā ar Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumiem Nr.238 “Iekšējo auditoru sertifikācijas kārtība”.

struktūrvienības vadītāja pienākumus var pildīt tikai tāda persona, kura ir ieguvusi valsts pārvaldes iekšējā auditora sertifikātu vai biedrības “Iekšējo auditoru institūts” atzītu profesionalitāti apliecināšu sertifikātu. Pārējiem auditoriem sertifikāta iegūšana ir brīvprātīga. Nepieciešams tālāk attīstīt 2010.gadā ieviesto nacionālo sertifikācijas sistēmu, jo ir aktualizēti starptautiskie iekšējā audita standarti, pilnveidots iekšējo auditoru kompetenču modelis, kā arī mainījušās auditējamās vides aktualitātes, piemēram, institūciju pārvaldības uzmanības centrā ir IKT un kiberdrošības, darbības nepārtrauktības riski, laba pārvaldība, ekonomiskums, efektivitāte un produktivitāte. Jaunā nacionālā sertifikācijas sistēma ir jāpadara pieejama arī iekšējiem auditoriem pašvaldībās un valsts kapitālsabiedrībās. Izmaiņas nacionālajā sertifikācijas sistēmā konsekventi sekmēs iekšējā audita struktūrvienību darba procesa organizēšanu un sniegtos pakalpojumus atbilstoši iekšējā audita profesionālās darbības prasībām, kompetentāko iekšējā audita vadītāju un auditoru, tai skaitā tādu, kas pārnākuši no pamatdarbības jomām, profesionālo izaugsmi un veicinās līderību.

Virzība uz uzlabotu nacionālo valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmu tika uzsākta jau 2022.gadā, kad, piesaistot valsts budžeta un Eiropas Savienības Strukturālo reformu atbalsta programmas finansējumu un ārvalstu un Latvijas kompetentos ekspertus, tika izstrādāts jaunās sertifikācijas sistēmas koncepts. Veikta pārbaudījuma jautājumu un to apgūšanai nepieciešamo astoņu tēmu mācību programmas sagatavošana, kā arī e-mācību materiāla izveidošana. 2024.gadā uzsākta valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas pilotprojekta īstenošana atbilstoši jaunajām sertifikācijas tēmām²⁷ un saturam. Šī Attīstības plāna ietvaros ir jāplāno jauna nacionālā normatīvā regulējuma izstrāde, jāpaplašina e-mācību materiāli, jāmodernizē pārbaudījuma eksāmena tehniskā norise un jāattīsta pakalpojuma attālinātas saņemšanas iespējas.

Motivācija iegūt iekšējā auditora sertifikātu ir veicināta arī valsts pārvaldes jaunās atlīdzības sistēmas ietvaros, sertifikāta iegūšanas prasību iekļaujot iekšējā audita amata saimes līmeņu aprakstos.

Sasniedzamais rezultāts

Profesionāli, kompetenti iekšējie auditori ar daudzpusīgām un padziļinātām zināšanām un praktiskajām iemaņām un augstu motivāciju sniegt ieguldījumu valsts pārvaldes darbības attīstībā un modernizācijā.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
1.	Iekšējo auditoru profesionālo kompetenču paaugstināšana.	Veikts horizontāls iekšējo auditoru profesionālo kompetenču novērtējums.	Attīstītas iekšējo auditoru zināšanas un praktiskās prasmes, iemaņas kompetenču jomās	Ministrijas un iestādes	2025.gada otrais pusgads un

²⁷ Ministru kabineta 2024.gada 24.septembra noteikumi Nr.614 “Grozījumi Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumos Nr.238 “Iekšējo auditoru sertifikācijas kārtība”.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
			ar augstu un vidēju prioritāti		2028.gada otrais pusgads
		Izstrādāta un ieviesta vienota mācību programma, lai nodrošinātu iekšējo auditoru kompetenču paaugstināšanu.		Valsts administrācijas skola	2027.gada otrais pusgads
		Sagatavoti priekšlikumi iekšējo auditoru amatu grupai obligāti novērtējamo kompetenču precizēšanai/ papildināšanai valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbināto darba izpildes novērtēšanas sistēmas ietvaros.	Salāgotas prasības iekšējo auditoru kompetenču novērtēšanai un attīstīšanai.	Valsts kanceleja	2025.gada otrais pusgads
2.	IKT kompetences attīstīšana iekšējā audita struktūrvienībās.	Veikts horizontāls iekšējo auditoru IKT kompetenču novērtējums.	Pieaug īstenoto IKT un kiberdrošības auditu skaits.	Ministrijas un iestādes	2025.gada otrais pusgads
		Īstenotas digitālo prasmju mācības iekšējiem auditoriem.	Pieaug institūciju procesu efektivitāte un digitalizācija.	Valsts administrācijas skola	2027.gada otrais pusgads
3.	Nacionālās valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas attīstīšana.	Izstrādāts jauns normatīvais regulējums, kas nosaka iekšējo auditoru sertifikācijas kārtību.	Atbilstoši mūsdienu prasībām pilnveidots sertifikācijas process.	Valsts administrācijas skola	2026.gada pirmais pusgads
		Izstrādātas mācību programmas, mācību materiāli un pārbaudījuma eksāmena jautājumi atbilstoši astoņiem mācību moduļiem.		-	2025.gada pirmais pusgads
		Īstenots valsts pārvaldes iekšējo auditoru jaunās sertifikācijas sistēmas pilotprojekts.		Valsts administrācijas skola	2025.gada pirmais pusgads

Esošā situācija

Lai novērtētu iekšējā audita struktūrvienību darbības rezultativitāti, sagatavotu kopējo viedokli par IKS institūcijās, kā arī vienlaikus uzraudzītu valsts pārvaldes iekšējā audita politikas ieviešanas atbilstību un noteiktu iekšējā audita sistēmas attīstības pasākumus, katru gadu iekšējā audita struktūrvienības pēc vienotas metodikas sagatavo un iesniedz Finanšu ministrijā gada pārskatu. Iekšējā audita struktūrvienību darbības rezultāti un viedoklis par IKS institūcijās apkopojosā veidā katru gadu tiek atspoguļots informatīvajā ziņojumā Ministru kabinetam. Ikgadējais informatīvais ziņojums par valsts pārvaldes iekšējā audita darbību institūcijās ir viens no instrumentiem, ar kuru sabiedrība tiek informēta par iekšējā audita struktūrvienību lomu, uzdevumiem un radīto pievienoto vērtību valsts pārvaldes institūciju korporatīvajā pārvaldībā.

Datu apstrāde un analīze informatīvā ziņojuma sagatavošanai šobrīd ir manuāla, smagnēja un ļoti laikietilpīga. Starptautiskajā praksē iekšējā audita funkcijas izpildes elektronizācija un IT risinājuma izmantošana ir viens no kvalitatīva darba nodrošināšanas un funkcijas attīstības elementiem. Lai mazinātu administratīvo slogu un manuālas darbības, nodrošinātu vienotu datu uzkrāšanas un pārvaldības sistēmu un paātrinātu informācijas apriti, ir nepieciešama **digitalizēta mūsdienīga darba vide iekšējā audita struktūrvienību plānu izstrādei, datu uzkrāšanai un darbības gada pārskatu ģenerēšanai**. Centralizēta IT risinājuma ieviešana nodrošinātu arī progresīvāku pieeju iekšējā audita politikas plānošanai un izpildes uzraudzībai. Vienlaikus Finanšu ministrija ir apzinājusi nepieciešamību attīstīt **metodoloģiju par kopējā viedokļa sagatavošanu par IKS darbību institūcijās** atbilstoši starptautiskajai praksei un jaunākajām tendencēm.

Finanšu ministrijai kā iekšējā audita politikas veidotājai un iekšējā audita struktūrvienībām ir izveidojusies laba **sadarbība** ar ārējiem revidentiem – īpaši Eiropas Savienības fondu Revīzijas iestādi un Valsts kontroli gan tiešās palīdzības veidā, saskaņojot darba apjomu un veicinot paļaušanos uz iekšējā audita darbu, gan iekšējā audita struktūrvienībām koordinējot informācijas apmaiņu ar Valsts kontroli tās veikto revīziju ietvaros un nodrošinot Valsts kontroles revīziju ieteikumu ieviešanas uzraudzību institūcijā.

Tāpat Finanšu ministrija ir veidojusi produktīvu sadarbību ar Valsts kanceleju un nozaru politiku veidotājiem pie valsts pārvaldes prioritāro auditu un starpnozaru auditu tēmu un darba apjoma noteikšanas. Partnerības attīstīšana būs pastāvīgs uzdevums visā Attīstības plāna īstenošanas procesā, jo tas būs garants efektīvam un pievienoto vērtību radošam iekšējā audita pakalpojumam arī turpmāk.

Nozares ministrijas ir valsts kapitāla daļu turētājas vairākās valsts kapitālsabiedrībās, tāpat arī pašvaldības ir kapitāla daļu turētājas to kapitālsabiedrībās. Ministriju un pašvaldību iekšējā audita struktūrvienību darba apjomā nav iekļautas kapitālsabiedrības, jo vairākums valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās darbojas sava iekšējā audita funkcija. Būtiski nākotnē ir stiprināt sadarbību starp iekšējiem auditoriem ministrijās, pašvaldībās un to kapitālsabiedrībās, veicinot zināšanu, prasmju, iemaņu, metodoloģijas un pieredzes apmaiņu.

Sasniedzamais rezultāts

Efektivizēta un atbilstoši mūsdienu prasībām pilnveidota iekšējā audita struktūrvienību darbības plānošanas un atskaitīšanās sistēma un iekšējo auditu un konsultatīvo pakalpojumu īstenošanas process. Digitālo risinājuma izmantošana veicina resursu ietaupījumu informācijas apkopošanā, analizēšanā, dokumentu sagatavošanā un apritē. Stiprināta starpinstitucionālā partnerība.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
1.	Digitālas iekšējā audita sistēmas attīstīšana.	Ieviests centralizēts IT risinājums iekšējā audita struktūrvienību plānu un darbības gada pārskatu sagatavošanai un iesniegšanai Finanšu ministrijā.	Optimizēts informācijas aprites un apkopošanas process.	-	2025.gada otrais pusgads
2.	Starpresoru auditu attīstīšana.	Noteiktas starpresoru auditējamās prioritātes (atbilstoši MK lēmumā noteiktajam periodam).	Veicināti sistēmiskie uzlabojumi resoru kopīgo problēmu novēršanai.	Valsts kanceleja, ministrijas, iestādes	2028.gada otrais pusgads
3.	Paļaušanās uz ārējās pārlicības sniedzējiem stiprināšana.	Organizētas darba sanāksmes ar Valsts kontroli, Eiropas Savienības fondu Revīzijas iestādi par nākamā gada darba plāniem.	Koordinēti iekšējie auditi un ārējie novērtējumi veido nepieciešamo pārlicību par IKS institūcijās augsta un vidēja riska jomās.	Valsts kontrole, Eiropas Savienības fondu Revīzijas iestāde	2028.gada otrais pusgads
4.	Valsts pārvaldes, pašvaldību un kapitālsabiedrību iekšējo auditoru sadarbības veicināšana.	Izstrādāti metodiskie ieteikumi savstarpējai sadarbībai.	Veicināta informācijas apmaiņa. Paaugstinātas iekšējo auditoru kompetences. Stiprināta paļaušanās.	Valsts kanceleja, ministrijas, iestādes, pašvaldības	2028.gada otrais pusgads

5. Atbalsts iekšējā audita sistēmas ieviešanai un attīstīšanai pašvaldībās

Esošā situācija

Šobrīd ir noteikts kopējais IKS ietvars tiešajai valsts pārvaldei, savukārt publiskas personas institūcijām, t.sk., pašvaldībām, kopējais ietvars ir noteikts tikai vienā no riska jomām – korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai, līdz ar to nav arī vienotu prasību uzraudzības instrumentiem (iekšējam auditam) sistemātiskai un strukturētai pieejai IKS novērtēšanā. Valsts kontrole revīzijās pašvaldībās ir konstatējusi problēmas, kas saistītas ar IKS neesamību vai tās zemu efektivitāti, nepietiekamu izpratni par IKS, kā arī nepieciešamību izveidot uzraudzības mehānismus, kas sniegtu pārlicību par vadītāju apstiprināto apliecinājumu ticamību par atbilstošas IKS izveidošanu finanšu uzskaites un pārskatu sagatavošanas jomā. Lai veicinātu IKS ietvara attīstību, kā arī iekšējā audita stiprināšanu pašvaldībās, pēc Finanšu ministrijas priekšlikumiem jaunajā Pašvaldību likumā tika ietvertas prasības IKS un obligātai iekšējā audita ieviešanai pašvaldībās no 2024.gada, tādējādi veicinot demokrātisku, tiesisku, efektīvu, ilgtspējīgu, atklātu un sabiedrībai pieejamu pārvaldi katras pašvaldības administratīvajā teritorijā, kā arī budžeta līdzekļu efektīvu un ekonomisku izlietošanu atbilstoši paredzētajiem mērķiem.

Lai veicinātu iekšējā audita sistēmas izveidi un stiprināšanu pašvaldībās, kā arī sniegtu praktisku atbalstu pašvaldībām, pēc Finanšu ministrijas iniciatīvas 2023.-2024. gadā tika sagatavots metodiskais materiāls un organizēti mācību semināri pašvaldību iekšējiem auditoriem un vadītājiem.

Nākotnē ir jāturpina attīstīt iekšējā audita sistēmu pašvaldībās. Paralēli Finanšu ministrijas metodiskajam atbalstam ļoti būtisks būs pašvaldību vadītāju ieguldījums iekšējo auditoru nepārtrauktā profesionālajā izaugsmē un nodrošinājums ar pietiekamu personālrесursu iekšējā audita funkcijas īstenošanai.

Sasniedzamais rezultāts

Attīstoties iekšējā audita funkcijai pašvaldībās, tostarp iekšējo auditoru zināšanām, prasmēm un sniegtajiem audita pakalpojumiem, tiek stiprināta IKS pašvaldībās, veicināta laba pārvaldība un palielināta sabiedrības uzticēšanās pašvaldību institūciju darbam.

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgamam)
1.	Stiprināta iekšējā audita funkcija pašvaldībās.	Izstrādāti metodiskie materiāli.	Paaugstinās iekšējā audita funkcijas brieduma līmeni.	-	2025.gada pirmais pusgads
		Sniegtas konsultācijas iekšējiem auditoriem.		-	2028.gada otrais pusgads
		Izveidots mehānisms pašvaldību iekšējo auditoru zināšanu,	Veicināta sadarbība un paaugstinās iekšējo auditoru kompetences.	-	2028.gada otrais pusgads

Nr. p.k.	Pasākums	Darbības rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Līdzatbildīgās institūcijas	Izpildes termiņš (ar precizitāti līdz pusgadam)
		pieredzes un prakses apmaiņai.			
2.	Pašvaldību iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas attīstīšana.	<p>Izstrādāts normatīvais regulējums, kas nosaka pašvaldību iekšējo auditoru sertifikācijas kārtību.</p> <p>Izstrādātas mācību programmas, mācību materiāli un pārbaudījuma eksāmena jautājumi.</p> <p>Īstenots pašvaldību iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas pilotprojekts.</p>	Iekšējie auditori apliecina un demonstrē profesionalitāti un kompetenci.	<p>Valsts administrācijas skola</p> <p>-</p> <p>Valsts administrācijas skola</p>	<p>2027.gada otrais pusgads</p> <p>2028.gada pirmais pusgads</p> <p>2028.gada otrais pusgads</p>

4. Ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetu

Uzdevums (Rīcības virziens)	Pasākums	Budžeta programmas (apakš-programmas) kods un nosaukums	Vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums					Pasākuma īstenošanas gads (ja pasākuma īstenošana ir terminēta)
			2025.	2026.	2027.	2026.	2027.	2028.	turpmākajā laikposmā līdz pasākuma pabeigšanai (ja pasākuma īstenošana ir terminēta)	turpmāk ik gadu (ja pasākuma izpilde nav terminēta)	
Finansējums plāna īstenošanai kopā			0	0	0	100 000	330 000	280 000	0	110 000	
tai skaitā											
Finanšu ministrija		97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	100 000	330 000	280 000	0	110 000	
1. Pievienotās vērtības palielināšana un iekšējās kontroles sistēmas stiprināšana.	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	10 000	10 000	10 000	0	10 000	
	1. Institūciju iekšējās kontroles sistēmas stiprināšana.		0	0	0	0	0	0	0	0	2027
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											

	2. Lietderības (efektivitātes) auditu attīstīšana.		0	0	0	10 000	10 000	10 000	0	10 000	
	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana				10 000	10 000	10 000		10 000	
	<p>Komentārs:</p> <p>Darbības rezultāta "Organizētas mācības, pieredzes apmaiņas pasākumi iekšējiem auditoriem lietderības (efektivitātes) auditu veikšanas prakses un iemaņu attīstīšanai" sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2026.gadā 10 000 <i>euro</i> apmērā un turpmāk ik gadu 10 000 <i>euro</i> apmērā, tai skaitā mācību, pieredzes apmaiņas un izglītojošo pasākumu saturiskā un tehniskā nodrošinājuma pakalpojumu iegādei, t.sk. ekspertu piesaistei mācību, pieredzes apmaiņas pasākumu nodrošināšanai.</p> <p>Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.</p>										
	3. Pievienotās vērtības palielināšana institūcijai, sniedzot iekšējā audita pakalpojumus.		0	0	0	0	0	0	0	0	2026
	Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.										
2. Iekšējā audita procesa efektivitātes celšana un augstas kvalitātes nodrošināšana.	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	0	160 000	140 000	0	0	
	1. Iekšējā audita struktūrvienību darbības kvalitātes, efektivitātes un rezultativitātes paaugstināšana.		0	0	0	0	160 000	140 000	0	0	2028

	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	0	160 000	140 000	0	0	2028
<p>Komentārs:</p> <p>Darbības rezultāta “Veikts iekšējā audita struktūrvienību darbības ārējais novērtējums” sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2027.gadā 60 000 <i>euro</i> apmērā un 2028.gadā 90 000 <i>euro</i> apmērā, tai skaitā ārējā novērtējuma metodikas pārskatīšanai un ārējā darbības novērtējuma veikšanai 22 iekšējā audita struktūrvienībām.</p> <p>Darbības rezultāta “Iekšējā audita struktūrvienībās digitalizēts iekšējo auditu un konsultatīvo pakalpojumu īstenošanas process” sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2027.gadā 100000 <i>euro</i> apmērā, 2028.gadā 50 000 <i>euro</i> apmērā.</p> <p>Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.</p>											
	2. Ilgtspējīgas iekšējā audita funkcijas nodrošināšana.		0	0	0	0	0	0	0	0	2026; 2028
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											
3. Iekšējo auditoru profesionālās kompetences paaugstināšana	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	60 000	70 000	70 000	0	40 000	
	1. Iekšējo auditoru profesionālo kompetenču paaugstināšana.		0	0	0	30 000	40 000	40 000	0	40 000	
	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	30 000	40 000	40 000	0	40 000	
<p>Komentārs: Darbības rezultāta “Izstrādāta un ieviesta vienota mācību programma, lai nodrošinātu iekšējo auditoru kompetenču paaugstināšanu” sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 30 000 <i>euro</i> apmērā 2026.gadā un turpmāk ik gadu 40 000 <i>euro</i> apmērā, tai skaitā mācību, pieredzes apmaiņas, konferenču un izglītojošo pasākumu saturiskā un tehniskā nodrošinājuma pakalpojumu iegādei, t.sk. ekspertu piesaistei mācību pasākumu nodrošināšanai.</p>											

	Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.										
	2. IKT kompetences attīstīšana iekšējā audita struktūrvienībās.		0	0	0	0	0	0	0	0	2027
	Komentārs: Pasākumu plānots ieviest Valsts administrācijas skolas īstenošanā Eiropas Savienības Atvēršanas fonda projekta "Publiskās pārvaldes digitālā akadēmija" (projekta Nr. 2.3.2.2.i.0/1/23/I/VARAM/001) ietvaros.										
	3. Nacionālās valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas attīstīšana.		0	0	0	30 000	30 000	30 000	0	0	2028
	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	30 000	30 000	30 000	0	0	2028
	Komentārs: Darbības rezultāta "Nacionālās valsts pārvaldes iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas attīstīšana" sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2026.gadā 30 000 <i>euro</i> apmērā, 2027.gadā 30 000 <i>euro</i> apmērā un 2028.gadā 30 000 <i>euro</i> apmērā, tai skaitā sertifikācijas procesa nodrošināšanai un pilnveidošanai. Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.										
4. Iekšējā audita koordinācijas un starpinstitucionālās sadarbības veicināšana.	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	0	0	0	0	0	
	1. Digitālas iekšējā audita		0	0	0	0	0	0	0	0	2025

	sistēmas attīstīšana.										
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											
	2. Starpresoru auditu attīstīšana.		0	0	0	0	0	0	0	0	2028
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											
	3. Paļaušanās uz ārējās pārlicētibas sniedzējiem stiprināšana.		0	0	0	0	0	0	0	0	2028
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											
	4. Valsts pārvaldes, pašvaldību un kapitālsabiedrību iekšējo auditoru sadarbības veicināšana.		0	0	0	0	0	0	0	0	2028
Komentārs: Pasākumu plānots īstenot esošo valsts budžeta līdzekļu ietvaros.											
5. Atbalsts iekšējā audita sistēmas ieviešanai un attīstīšanai pašvaldībās.	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	30 000	90 000	60 000	0	60 000	
	1. Stiprināta iekšējā audita funkcija pašvaldībās.		0	0	0	30 000	30 000	30 000	0	30 000	
	Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	30 000	30 000	30 000	0	30 000	
Komentārs:											

<p>Darbības rezultāta “Stiprināta iekšējā audita funkcija pašvaldībās” sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2026.gadā un turpmāk ik gadu 30 000 <i>euro</i> apmērā, tai skaitā mācību, pieredzes apmaiņas un izglītojošo pasākumu saturiskā un tehniskā nodrošinājuma pakalpojumu iegādei, t.sk. ekspertu piesaistei mācību un pieredzes apmaiņas pasākumu nodrošināšanai.</p> <p>Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.</p>											
2. Pašvaldību iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas attīstīšana.		0	0	0	0	60 000	30 000	0	30 000		
Finanšu ministrija	97.00.00 Nozaru vadība un politikas plānošana	0	0	0	0	60 000	30 000	0	30 000		
<p>Komentārs: Darbības rezultāta “Izstrādātas mācību programmas, mācību materiāli un pārbaudījuma eksāmena jautājumi” un darbības rezultāta “Īstenots pašvaldību iekšējo auditoru sertifikācijas sistēmas pilotprojekts” sasniegšanai ir nepieciešams finansējums 2027.gadā 60000 <i>euro</i> apmērā un turpmāk ik gadu 30000 <i>euro</i> apmērā.</p> <p>Jautājums par pasākuma īstenošanai nepieciešamo finansējumu tiks skatīts gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu iesniegtajiem prioritāro pasākumu pieteikumiem, ievērojot valsts budžeta finansiālās iespējas.</p>											